

در بازگشایی مدرسه‌ها

شتاب‌کنیم

مهدی بهلولی
آموزگار و کنشگر
منطقی

بیماری سراسری کووید ۱۹، مدرسه‌ها را به تعطیلی کشاند و به بحث‌های آموزشی بسیار، از جمله اهمیت آموزش برخط [آنلاین] دامن زد. برخی، این

رخداد را فرصتی برای بازاندیشی ریشه‌ای در آموزش مدرسه‌ای دانسته‌اند. یانگ زائو، استاد دانشگاه ایالت کانزاس آمریکا و نویسنده کتاب‌ها و مقاله‌های آموزشی یکی از همین افراد است. او در یکی از مقالاتش می‌نویسد، وقتتش رسیده که دل از بهسازی آموزش مدرسه‌ای بکنیم و به آموزش و پرورش ببیندیشیم. یانگ زائو می‌گوید که برنامه درسی کنونی مدرسه‌ها، آموزش برخط نیست و باید از بنیاد دگرگون شود و اینکه آموزش برخط نباید در خدمت آموزش برنامه درسی سنتی (کنونی) مدرسه‌ها قرار گیرد. وانگهی به آموزش کنونی، نقدهای جدی وارد است که تعطیل شدن ناگزیر آن، می‌تواند فرصتی برای «بازنگاری» [Reimagining] آموزش و پرورش باشد و بنیاد این زمان را صرف این‌کنیم که چگونه برنامه درسی سنتی را به روش برخط آموزش دهیم. زائو از آموزش چند رشته‌ای، میان رشته‌ای و بر اساس توانمندی‌های دانش آموز دفاع می‌کند و تعطیلی مدرسه‌ها به خاطر کووید ۱۹ را فرصتی برای نزدیک شدن به این آموزش یا دست‌کم اندیشیدن به آن می‌داند و البته متأسف است که هم‌اکنون در سراسر جهان مسئولان آموزشی، به جای اینکه به دگرگونی بنیادین آموزش مدرسه‌ای بپنبدیشند در اندیشه این هستند که چگونه همین آموزش مدرسه‌ای کنونی را از راه دور و به کمک اینترنت عملی سازند. فعلاً از این نگاه و نقد رادیکال می‌گذریم و به سراغ بحث و پرسش فراگیر این روزها در گستره آموزش می‌رویم که آیا مدرسه‌ها با وجود کووید ۱۹ باید بازگشایی شوند یا نه؟ به نظر می‌رسد که این پرسش، یک پاسخ قاطع و سراسر نداشت‌ه باشد. چند روز پیش، یعنی در هشتم تیرماه، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، متنی را منتشر کرد که نکته‌های مهم گزارش «چارچوب بازگشایی مدارس» سازمان یونسکو را دربرداشت. در این گزارش و درباره بازگشایی مدرسه‌ها چنین آمده بود: «تصمیم برای بازگشایی، مستلزم آن است که کشورها، سریع‌ا اطلاعات حیاتی راجع به نحوه مقابله مدارس، معلمان، دانش آموزان و اجتماعات با تعطیلی مدارس و کووید ۱۹ را جمع‌آوری کنند. نظرسنجی‌ها دارای پاسخ سریع از مقامات مدرسه‌ای و محلی، معلمان، مدارس و والدین می‌توانند به سبب باید ببینند یادگیری و رفاه را چگونه می‌توان در هر منطقه، تأمین کرد. همچنین باید منافع آموزش کلاس محور را در برابر یادگیری از راه دور در نسبت با عوامل خطر مربوط به بازگشایی مدارس در نظر گرفت و توجه داشت که شواهد غیرمقتنی درباره خطر ابتلا به کرونا هنگام شرکت در کلاس وجود دارد.» در جای دیگر می‌خوانیم: «تجزیه و تحلیل هزینه – فرصت‌های مختص هر منطقه، اولویت گذاری بازگشایی مدارس (یا بخش‌هایی از مدارس) را امکان‌پذیر می‌کند. اولویت گذاری اقدامات کاهش خطر در مدارس و جوامع و اولویت‌گذاری مناطقی که برای یادگیری از راه دور باید بر آنها تمرکز کرد.» البته در جای دیگر و در دفاع از مدرسه و ضرورت وجود و باز بودن آن آمده است: «...تعطیلی طولانی مدت، خدمات ضروری مدارس مانند امنیت بخشی، تغذیه در مدرسه، بهداشت روانی و حمایت‌های مشاوره‌ای و روانشناسی را مختل می‌کند.» در پایان متن، در سه بخش «قبل از بازگشایی»، «بخشی از فرآیند بازگشایی» و «بعد از بازگشایی» یکسری راهنمایی برای بازگشایی و کارهایی که باید انجام گیرد نیز آمده است. در ایران و در خردادماه، بسیاری از مدرسه‌ها برای رفع اشکال باز شدند. البته نظرسنجی‌های غیررسمی فضای مجازی نشان می‌دهد کمتر مدیر و آموزگاری با این کار موافق بود. در طول یک ماهی هم که مدرسه‌ها برای رفع اشکال باز بودند خیلی از مدرسه‌ها، بویژه مدرسه‌های دولتی عمدتاً به دلیل کمبود بودجه، نتوانستند پروتکل‌های بهداشتی را رعایت کنند. هم‌اکنون نیز با اوج گرفتن دوباره ویروس کرونا در برخی استان‌های کشور روبه‌رو هستیم به گونه‌ای که حتی در برخی روزها، شمار بیماران و جابجاختگان، از روزهای اوج دوره نخست بیماری بیشتر شده است. نکته مهم تأکیدی است که یونسکو بر برخی کارگردهای مدرسه دارد: مثلاً تغذیه در مدرسه یا حمایت‌های مشاوره‌ای و روانشناسی که می‌دانیم در درسدن لایه‌ای از مدرسه‌های ما، به هیچ وجه خبری از اینها نیست. حال بازگردیم به بحث یانگ زائو و فرصتی که کرونا برای بازنگاری آموزش و پرورش فراهم کرده است. آموزش برخط، از آموزش کلاسی، غیررسمی‌تر است و فضایی آزادتر به دانش آموز و آموزگار می‌دهد تا به دور از تأکیدها و حساسیت‌های سیاسی و فرهنگ رسمی آموزش، کار را پیش برند. می‌توان به آموزگاران اعتماد بیشتری کرد و اجازه داد تا با دیدگاه و نظر خودشان و با هماهنگی و هم‌اندیشی دانش آموزان، از این فرصت بهره بگیرند و به آموزش برخط بپردازند. در نهایت می‌توان از یک آموزش ترکیبی کمک گرفت. هر چه باشد حفظ جان و سلامت دانش آموز، آموزگار و مردم باید در اولویت باشد و نباید فراموش کرد که شتاب ورزیدن در بازگشایی مدرسه‌ها بدون رعایت پروتکل‌های بهداشتی اگر مسئولیت قانونی نداشته باشد، بی‌گمان مسئولیت اخلاقی دارد.

یادداشت

مهنا صالحی

با شیوع ویروس کرونا نظام آموزشی جهان نیز با چالش‌ها و تغییرات بسیاری مواجه شد. به طوری که در بیشتر کشورها مسئولان آموزشی کلاس‌های حضوری را تعطیل کردند و کلاس‌های آنلاین را برای اجرای اهداف آموزشی جایگزین کردند. در ایران هم این تجربه با ایجاد شبکه شاد در بین دانش آموزان اجرایی شد. غلامرضا کریمی، قائم مقام وزیر آموزش و پرورش در امور بین‌الملل درباره تجربه‌های دیگر کشورها برای مقابله با کووید ۱۹ در جهت برقراری نظام آموزشی می‌گوید و براین‌باور است که شواهد نشان می‌دهد در آینده نزدیک نظام آموزشی جهان باید با کرونا کنار آید و به سمت مجازی شدن پیش رود.

■ در این چند ماه واکنش کشورهای مختلف جهان در قبال شیوع ویروس کرونا و تعطیلی مدارس و خانه‌نشین شدن اکثر دانش‌آموزان و معلمان چگونه بود؟

روش‌ها و رویکردهای کشورها نسبت به تعطیلی مدارس متناسب با اقتضانات و شرایط آنها متفاوت بود. اما به طور کلی همه کشورها با توجه به زمان اندک موجود و افزایش نگرانی بابت از دست رفتن زمان آموزش و آسیب‌پذیری فرآیند آموزش، بلافاصله آموزش مجازی را جایگزین آموزش‌های حضوری کردند. واکنش برخی از کشورها آموزش‌های تلویزیونی و طراحی پلتفرم‌های متمرکز و ملی بود و برخی از کشورها به صورت غیرمتمرکز عمل کردند به طوری که مدارس و مراکز آموزشی هر کدام با استفاده از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های تعاملی، تدابیر خاص و ویژه‌ای برای جلوگیری از توقف آموزش در مدرسه خود ارائه کردند. اما در کشورهایی مثل ما پس از تثبیت بحران شیوه‌های آموزش متمرکز مانند آموزش‌های تلویزیونی و شبکه آموزشی شاد مورد استفاده قرار گرفت. در این دوره استفاده از پلتفرم‌های محبوب و دارای قابلیت، اوج گرفت و مدارس و معلمان با استفاده از آنها آموزش‌ها را هدایت کردند. تقریباً در هیچ‌کجای دنیا آموزش متوقف نشد اما ارائه آموزش‌ها هم کیفیت یکسانی نداشت و نوع و میزان پایش آن متغیر بود. تقریباً می‌شود گفت این زمان زمان طلایی محبوبیت پیام‌رسان‌ها و پلتفرم‌ها بود که پیش‌بینی می‌شود بعدها نیز به طور منظم از آنها استفاده شود.

■ در خلال بحران کرونا وضعیت عدالت آموزشی در کشورهای مختلف جهان چگونه تحقق پیدا کرده و آموزش‌های تلویزیونی در این خصوص تا چه‌مؤثر بودند؟

تحقق عدالت آموزشی و ایجاد زمینه دسترسی تمام دانش‌آموزان به خدمات آموزشی از راه دور یکی از چالش‌های بزرگ نظام‌های آموزشی کشورهای جهان بوده و هست به گونه‌ای که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و حتی کشورهایی توسعه یافته نظیر آمریکا، انگلستان، ایتالیا و غیره بخش قابل توجهی از دانش‌آموزان از اینترنت، ابزارهای دیجیتال مناسب یا که در اروپا ۱۴ درصد از خانوارها به اینترنت و ۲۲ درصد به رایانه دسترسی نداشتند و حتی دولت ایتالیا مجبور به تخصیص بودجه اضطراری ۷۰ میلیون یورپی برای جبران بخشی از این کاستی‌ها شد. به طور کلی ۷۰۶ میلیون دانش‌آموز در سرتاسر جهان از دسترسی مناسب به اینترنت محروم بوده و ۵۶ میلیون دانش‌آموز به دلیل زندگی در مناطق دور دست تحت پوشش شبکه‌های موبایلی قرار نداشتند.

در واکنش به این کمبودها، یکی از

هدی هاشمی

خبرنگار

هر سال تابستان با تعطیل شدن مدارس خیلی از خانواده‌ها فرزندان‌شان را برای استفاده از کلاس‌های آموزشی، ورزشی و هنری آماده می‌کنند تا از این طریق اوقات فراغت آنها را به شکل بهینه‌ای پر کنند اما حالا با ماندگاری ویروس کرونا بیشتر خانواده‌ها مخالف بیرون رفتن فرزندان‌شان هستند تا جایی که این روزها پر کردن اوقات فراغت آنها تبدیل شده است. از یک سو دانش‌آموزان چند ماهی است که خانه‌نشین شده‌اند و دیگر تاب و توان ماندن در خانه را ندارند و از سوی دیگر پدر و مادرها هستند که نگران سلامتی فرزندان‌شان هستند و اجازه نمی‌دهند آنها در کلاس‌های تابستانی شرکت کنند. از طرفی بگوگوی والدین و فرزندان‌شان بالا گرفته است و حالا برخی از جوانان در گفت‌وگو با «ایران» می‌گویند این

چند ماهه خانه‌نشینی آنها را افسرده، کلافه و عصبی کرده است. سارا جلالی، دانش‌آموز کلاس هشتم متوسطه است. او چند ماهی است که در خانه مانده و پدر و مادرش تمام کلاس‌هایی را که تا قبل از کرونا می‌رفته لغو کردند. سارا تا پیش از شیوع کرونا سه روز در هفته به کلاس زبان می‌رفت و یک روز در هفته هم کلاس ویولن داشت البته در تابستان این برنامه کمی تغییر می‌کرده و ورزش هم به آن اضافه می‌شد اما حالا با ماندگاری کرونا همه کلاس‌ها کنسل شده است او می‌گوید: دوست دارد حداقل کلاس ویولنش را ادامه دهد اما خانواده‌اش اجازه نمی‌دهند. سارا حال روزهای بی‌حوصلگی را در خانه سیری می‌کند. او می‌افزاید: «هشم توی خونه بودم درست از همون روزی که مدرسه تعطیل شده. باز تو زمان مدرسه کلاس‌های درس آنلاین داشتم الان که هیچی ندارم. فقط چند باری با مادر و پدرم به دیدن مادر بزرگ‌ه‌ایم رفتم همین چهار ماهی می‌شه که دوستام را ندیدم البته

کرونا نگذاشت با هم بیرون بریم. پدر و مادرم اصلاً نمی‌گذارند که دوستام روبینم یا به کلاس زبان و ساز بروم. با مادرم خیلی بحث می‌کنم برای همین یک جلسه آنلاین کلاس ویولن با استادم داشتم اما واقعاً خوب نبود. خودم هم دوست نداشتم. کلاس زبان هم گروهی بود و حالا که مؤسسه زبان باز شده در هفته به کلاس زبان می‌روم و پدرم می‌گفته که کلاس زبانم به صورت مجازی می‌گذرونم. بیشتر توی اینستاگرامم.» از او می‌خواهیم یک روزش را که در خانه است برابم توصیف کند او می‌گوید: «(ساعت ۱۱ یا ۱۲ از خواب بلند می‌شم. اول از همه گوشیم رو چک می‌کنم که پیغامی از دوستام نداشته باشم بعدش ناهار می‌خورم. ظهر تا عصر پای تلویزیون و فیلم و سریال هستم. البته حواسم به گوشی و اینستاگرامم هم هست. ساعت ۹ شب هم با دوستام قرار تماس تصویری دارم و برخی وقت‌ها گروهی در ساینی بازی می‌کنیم.» وضعیت خیلی از دانش‌آموزان شبیه سارا است. خستگی از ماندگاری ویروس کرونا از یک طرف و نداشتن برنامه از سوی دیگر آنها را عصبی و بی‌حوصله کرده است. با این حال وضعیت پسرهای کمی متفاوت‌تر از دختران

قائم مقام وزیر آموزش و پرورش از طرح‌های آموزشی کشورهای مختلف جهان د

زنگ آموزش مجازی در مدارس

بازگشایی مدارس به صورت آنلاین، وزرای آموزش و پرورش و فناوری اطلاعات و ارتباطات با همکاری سه شرکت مطرح خبراتی که‌ای زمینه بسیار خوبی را برای آموزش‌های آنلاین ایجاد کردند. در هر حال، بیشتر کشورها فرصت تعطیلی مدارس را گامی برای توسعه «آینده آموزش‌های الکترونیکی» دانستند و تمام تلاش خود را برای تقویت این وضعیت انجام دادند که البته این تلاش‌ها با توجه به نامتخص بودن وضعیت سال تحصیلی آینده همچنان ادامه دارد.

■ در خصوص این پلتفرم‌ها میزان استفاده از آنها در کشورهای مختلف جهان توضیح بیشتری ارائه کنید. این آموزش‌ها جایگزین کاملی برای آموزش‌های حضوری در مدرسه نخواهد بود و با توجه به مقتضیات هر کشور، تفاوت‌هایی در این روش‌ها دیده می‌شود. برخی از کشورها مانند روسیه، اتریش، نیوزیلند، مصر، عربستان،

سناریوهای موجود از سه حالت خارج نیست: برگزاری کلاس‌های کاملاً حضوری در صورت وضعیت سفید؛ و برگزاری کلاس‌ها به صورت کاملاً غیر حضوری و مجازی در صورت وضعیت قرمز؛ و ترکیبی از این دو حالت با حضور تعداد کمتری از دانش‌آموزان در محوطه مدرسه در صورت وضعیت زرد متصور است که در صورت انتخاب هر کدام از این سناریوها نکته اصلی توجه ویژه به آموزش از راه دور است چرا که الگوی شیوع بیماری نشان می‌دهد در پاییز امسال هم این بیماری با ما خواهد بود

و در اولین گام زمینه همکاری میان وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و ارتباطات ICT برقرار شد و پنهانی باند برای دریافت اینترنت افزایش یافت

است. پسرهای خیلی اهل ماندن در خانه نیستند آنها جمع دوستانه خود را بیرون از خانه دارند و همدیگر را در پارک و خانه‌هایشان می‌بینند. پارسا کلاس دهم متوسطه است. او در ایام شیوع کرونا فقط کلاس فوتبالش را می‌رود. اما قبل از کرونا کلاس زبان هم داشته. خودش می‌گوید بیشتر وقتش را در شبکه‌های مجازی می‌گذراند و در هفته یکی دو باری دوستانش را می‌بیند: «سر ظهر از خواب بلند می‌شم و سریع اینستا را چک می‌کنم. این شبکه خیلی جذابه. همه چی داره. می‌تونم از همه چی سر دربارم. اطلاعات آدم رو بالا می‌بره. کمی هم فیلم می‌بینم یک وقت‌هایی هم برای خرید بیرون می‌روم و دوستام رو می‌بینم. اما درکل همه‌اش خونه‌ام. با اینکه همه کلاس‌ها باز شده اما پدر و مادرم نمی‌گذارن که زبان، فوتبال و والیبال بروم. می‌ترسند کرونا بگیرم. اصلاً خونه موندن رو دوست ندارم. سخت می‌گذره، اما داره می‌گذره.»

■ دغدغه خانواده‌ها کرونا ذهن خانواده‌ها را درگیر چند موضوع کرده است. از یک سو آنها نگران سلامت حال فرزندان‌شان در این روزهای دلهره‌آور هستند و از